

Bedrägerier mot äldre

Resultat från en studie av anmälda förmögenhets
brott mot äldre juni-december 2014

Polismyndigheten, nationellt bedrägericenter

Hur många bedrägerier mot äldre anmäls?

Bedrägerier mot äldre utgör en liten andel av den totala bedrägeribrottsligheten. Under 2014 anmäldes totalt 1 463 bedrägeribrott mot äldre personer det vill säga drygt 120 varje månad. Det gör att bedrägerier mot äldre personer utgör en procent av de vanligaste anmälda bedrägeribrotten.

Var och när sker de flesta bedrägerierna mot äldre?

Flest bedrägerier sker i storstadslänen. Oavsett i vilken stad brottet har skett, är det mycket tydligt att det är större matbutikskedjor med intilliggande uttagsautomat och parkeringsplats som utgör gärningspersonernas val av miljö för att söka potentiella brottsoffer. Utsattheten för bedrägerier mot äldre är vardagar mitt på dagen. Det är helt naturligt eftersom äldre rör sig i offentlig miljö vid den tidpunkt som sammanfaller med den dagliga rutinen och att upplevelsen av trygghet är större mitt på dagen.

Vilka är gärningspersonerna som genomför bedrägerierna?

Det finns inget tydligt mönster på hur en gärningsperson ser ut, utan det gäller att vara uppmärksam i situationen. Gärningspersonerna kan vara både kvinnor och män. De kan uppträda ensamt eller i par.

Många brottsoffer tror att det är en ensam gärningsperson men det överensstämmer inte med verkligheten. Oftast arbetar gärningspersonerna tillsammans två till tre, men brottsoffret uppfattar inte att det sker ett samarbete mellan flera gärningspersoner för att genomföra brottet eftersom de är distraherade.

Varför väljer gärningspersoner äldre för bedrägerier?

Äldre och barn är de allra sårbaraste grupperna i samhället eftersom de har svårast att skydda sig. Sårbarheten förstärks av att äldre generellt sett är mer isolerade än andra i samhället, man saknar till exempel det sociala nätverk som en arbetsplats kan ge.

Det är lätt att skapa dialog med äldre eftersom de tillhör en generation som är sociala, hjälpsamma, tror gott om människor och har tid att stanna upp mitt i rusningen. Personer som är pensionerade är mer tillgängliga under dagtid, antingen i bostaden eller i offentlig miljö. De andra som är runt omkring vid samma tidpunkt mitt i vardagen, är stressade vilket påverkar de äldre att slarva med säkerheten för att minska upplevelsen att vara i vägen.

Gärningspersonen som gör besök i bostaden anger alltid ett trovärdigt skäl till besöket vilket gör att den drabbade inte misstänker att uppsåtet med besöket är kriminellt. Gärningspersonen är så gott som alltid väldigt trevlig och eftersom många äldre lever en ensam tillvaro, uppfattas besöket som positivt. En annan faktor kan vara att det hos äldre finns en högre respekt för kontroller och auktoriteter.

Vilka olika typer av bedrägerier mot äldre finns det?

Bedrägerierna kan delas in i två kategorier dels bedrägeri genom shoulder surfing, dels brott som inlemts med ett vilseledande av brottsoffret. Shoulder surfing är bedrägerier eller fickstölder där brottet inleds med att gärningspersoner tittar över axeln på ett potentiellt brottsoffer för att memorera exempelvis pinkoder eller lösenord. Därefter stjäls bankkortet och uttag görs sedan i en uttagsautomat i närheten

Brott som inletts med ett vildeledande innebär att gärningspersonen med falskt motiv förmår den äldre att avslöja kortuppgifter, lämna ifrån sig kort och kod eller att utsätta den äldre för en stöld. Vilsedanden kan ske genom att gärningspersonen tar kontakt med den äldre ute i offentlig miljö eller genom att göra ett besök i bostaden.

Innan besök i bostaden kan gärningspersoner ibland ringa och boka besöket. Telefonnummer tar gärningspersonerna reda på via internet. Där finns det många webbplatser som öppet tillhandhåller information om medborgare i Sverige.

Sedan finns det så kallad phishing, och det är när gärningspersonen skickar mail eller sms för att förmå brottsoffret att uppge personnummer eller kortuppgifter. Mailet eller sms kan se ut som det kommer från en myndighet eller bank, men det är falskt.

Vilka äldre är mest utsatta?

Medelåldern för de som utsatts under den här undersökningens period är 82 år. Den åldersgrupp som anmäler flest bedrägerier är 86 år. Det är vanligare att kvinnor utsätts än män, cirka 70 procent är kvinnor.

Är det skillnad på vilket bedrägeri man utsätts för beroende på vilken ålder man har?

I spannet mellan 65-75 år är shoulder surfing det vanligaste tillvägagångssättet och endast en liten andel får besök i bostaden.

Mellan 75-80 år är det vanligare med besök i bostaden där gärningspersonen påstår att man ska kontrollera VVS, TV-installationer eller brandvarnare.

I spannet mellan 80-90 år används alla brottstyper och mönstret är mer diffust än för övriga åldersgrupper.

De äldsta brottsoffren i studien blir i stort sett endast utsatta för besök i hemmet. I de flesta fall ringer gärningspersonen före besöket och påstår sig vara läkare eller sjuksköterska och avtalar tid för undersökning eller vård i hemmet.

Studien visar tydligt att det sker en förskjutning av gärningspersonernas målsökning av brottsoffer. Ju yngre brottsoffret är desto längre bort från hemmet tar gärningspersonen kontakt med brottsoffret.

Hur vanligt är det att gärningspersonen lyckas genomföra brottet?

När det gäller andelen fullbordade brott för olika åldrar, ligger den generellt mellan 60-80 procent, med undantag för brott mot personer med mycket hög ålder där andelen är generellt lägre. Troligen beror den höga andelen fullbordade brott på att försök till bedrägerier inte anmäls, vilket ger en falsk bild av statistiken.